

Shiv Chhatrapati Shikshan Sanstha's
Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

(Autonomous)

**Structure and Curriculum of Four Year Multidisciplinary
Degree (Honors/Research) Programme with Multiple
Entry and Exit option**

**Undergraduate Programme of Humanities and Social
Sciences**

B.A. (Degree) in Sanskrit

Board of Studies

in

Sanskrit

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

(Autonomous)

w.e.f. June, 2023

(In Accordance with NEP-2020)

CERTIFICATE

I hereby certify that the documents attached are the Bonafide copies of the Curriculum of **B.A. (Degree) in Sanskrit** Programme to be effective from the **Academic Year 2023-24.**

Date: 14/07/2023

Place: Latur

(R.K. Arya)

Chairperson

Board of Studies in Sanskrit.

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

(Autonomous)

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

(Autonomous)

Members of Board of Studies in the Subject _____
Under the Faculty of Humanities and Social Sciences

Sr. No.	Name	Designation	In position
1	R.K. Arya Head, Department of Sanskrit, Rajarshi Shahu Mahavidyalaya (Autonomous), Latur	Chairperson	HoD
2	Dr. Reva Kulkarni HoD of Sanskrit Department (Dayanand College, Solapur.)	Member	V.C. Nominee
3	Dr. Shashikant Dargu HoD of Sanskrit Department (N.S.B College Nanded.)	Member	Academic Council Nominee
4	Dr. Prashant Birajdar HoD of Sanskrit Department (Mahatma Phule College, Ahmadpur.)	Member	Academic Council Nominee
5	Mr. Amol Shinde Sharda Sanskrit Classes, Latur	Member	Expert from Industry
6	Prof. Jyoti Mamadge HoD of Sanskrit Department (Sarasvati Sangit college Latur.)	Member	P.G. Alumni
7	Mr. Vinay Gaikwad Asst. Prof. of Sanskrit. (RSM, Latur.)	Member	Faculty Member
8	Dr. Pallavi B. Patil HoD of Hindi Department (RSM Latur.)	Member	Member from same Faculty

From the Desk of the Chairperson...

संस्कृतविभागः

प्राचीनभारतीयसंस्कृतिसङ्गीतेतिहासादीनां प्रचारार्थं विकासार्थञ्च शिव-छत्रपती-शिक्षण-संस्थासञ्चालिते राजर्षि-शाहू-महाविद्यालये संस्कृतविभागः १९८४-८५ तमे वर्षे स्थापितः। छात्रज्ञानवृद्ध्यर्थम्, शास्त्रसुखबोधायास्मिन् संस्कृतविभागे वैदिकसाहित्यव्याकरणदर्शनादीनां प्राचीनशास्त्राणां पठन-पाठनं प्रचलति। महाविद्यालये संस्कृतभाषायाः अध्ययनं द्विधा १. ऐच्छिकरूपेण, २. वैकल्पिकरूपेण वर्तते। आधुनिककाले संस्कृतभाषायाः कियत् माहात्म्यमस्ति एतत् विषयं मनसि, बुद्धौ च निधाय भारतदेशस्थाः, विशेषविषयज्ञाः, संस्कृतानुरागिनः, अध्यापनकार्यरताः, छात्राणां मार्गदर्शनमग्नाः, प्राध्यापकाः सन्ति। छात्राणां विकासाय, संस्कृतज्ञानस्योपयोगाय नैके कार्यक्रमाः महाविद्यालये प्रचलन्ति भविष्यन्ति च। सुज्ञेभ्यः एवञ्च मन्दगतियुक्तेभ्यः छात्रेभ्यः भिन्नपद्धत्या प्राध्यापकाः अध्यापनं कुर्वन्ति। महाविद्यालयस्य संस्कृतविभागे छात्रविकासं प्रधानं मत्वा प्रतिवर्षे राष्ट्रीय-कार्यशाला-चर्चासत्र-प्रतियोगितादीनाम् आयोजनं भवति। छात्रेभ्यः अनेकविषयसम्बन्धितः पुस्तकसङ्कलितः विशालग्रन्थालयः महाविद्यालयपरिसरे विद्यते। संस्कृतविषयोत्तीर्णाः छात्राः अग्रे गत्वा संशोधनकार्ये, अध्यापनकार्ये, पत्रकारितायाम्, शिक्षणकार्ये, सैन्यदले इत्यादिषु कार्येषु आजीविकां प्राप्नुवन्ति।

संस्कृतस्य प्रचारार्थम्, प्रसारार्थम्, महाविद्यालयः सर्वदा कार्यरतः विद्यते। संस्कृतविषयनिपुणेभ्यः छात्रेभ्यः पारितोषिकम्, शिष्यवृत्तिं च ददाति। महाविद्यालयः भारतदेशस्य उन्नत्यर्थं यानि कार्याणि शिक्षणक्षेत्रे आवश्यकानि तानि सर्वाणि मनसि निधाय सदैव छात्रान् मार्गदर्शयति। संस्कृतविभागः तानि सर्वाणि कार्याणि सम्यक्तया करोति येन छात्राः उत्तीर्णाः भूत्वा आजीविकां प्राप्नुवन्ति। अभ्यासक्रमः कीदृशः, के अध्यापकाः, परीक्षाविवरणं किम् इत्यादीनां विषयानां कृते संस्कृतविभागस्य वेबसाईटसम्पर्कं कुर्वन्तु।

अत्र राष्ट्रीय-शिक्षा-प्रणाल्यानुसारेण अभ्यासक्रमः निर्धारितोऽस्ति। राष्ट्रीयशिक्षाप्रणाली २०२० संस्कृतविषयस्य प्रसाराय प्रचाराय च प्रयततीति एतत् सर्वं ज्ञात्वैव अभ्यासक्रमो वर्तते। अभ्यासक्रमे नैके विषयाः सन्ति, तत्र डी.एस्.सी, ए.ई.सी, आय.के.एस, वी.एस.सी इत्यादयः समूहाः वर्तन्ते, तेषु समूहेषु छात्रप्रियः, रुचिकरः, महत्त्वदायकः संस्कृतविषयोऽस्तीति।

(R.K. Arya)

Chairperson

Board of Studies in Sanskrit.

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

(Autonomous)

Index

Sr. No.	Content	Page No.
1	Structure for Four Year Multidisciplinary UG Programme	1
2	Abbreviations	2
3	Courses and Credits	3
4	UG Program Outcomes	4
5	Programme Specific Outcomes	5
6	Curriculum: Semester-I	6-14
7	Basket I: Generic/Open Elective (GE/OE)	15
8	Basket II: Skill Enhancement Courses (SEC)	1-6
9	Basket III: Ability Enhancement Courses (AEC)	17
10	Extra Credit Activities	18-19
11	Examination Framework	20

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur
(Autonomous)

Faculty of Humanities and Social Sciences

**Structure for Four Year Multidisciplinary Undergraduate Degree Programme in
Sanskrit Multiple Entry and Exit (In accordance with NEP-2020)**

Year & Level	Sem	Major		Minor	GE/OE	VSC/ SEC (VSEC)	AEC/ VEC	OJT,FP,CEP, RP	Credit per Sem.	Cum./Cr. per exit
		DSC	DSE							
1	2	3		4	5	6	7	8	9	10
I 4.5	I	DSC I: 04 Cr. DSC II: 04 Cr.	NA	NA	GE-I: 04 Cr.	VSC-I: 02 Cr. SEC-I: 02 Cr.	AEC-I MIL: 02 Cr. VEC-I: 02 Cr.	CC-I: 02 Cr. (NSS, NCC, Sports, Cultural)/ CEP-I: 02 Cr. (SES-I)/ OJT: 02 Cr. / Mini Project: 02 Cr.	22	44 Cr. UG Certificate
	II	DSCIII: 04 Cr. DSC IV: 04 Cr. (IKS)	NA	NA	GE-II: 04 Cr.	VSC-II: 02 Cr. SEC-II: 02 Cr.	AEC- II MIL: 02 Cr. VEC- II: 02 Cr.	CC-II: 02 Cr. (NSS, NCC, Sports, Cultural)/ CEP-II: 02 Cr. (SES-II)/ OJT: 02 Cr. / Mini Project: 02 Cr.	22	
	Cum. Cr.	16	-	-	08	04+04= 08	04+02 +02=0 8	04	44	
Exit Option: Award of UG Certificate in Major with 44 Credits and Additional 04 Credits Core NSQF Course/Internship or continue with Major and Minor										

Abbreviations:

1. **DSC : Discipline Specific Core (Major)**
2. **DSE : Discipline Specific Elective (Major)**
3. **DSM : Discipline Specific Minor**
4. **GE/OE : Generic/Open Elective**
5. **VSEC : Vocational Skill and Skill Enhancement Course**
6. **VSC : Vocational Skill Courses**
7. **SEC : Skill Enhancement Course**
8. **AEC : Ability Enhancement Course**
9. **MIL : Modern Indian Languages**
10. **IKS : Indian Knowledge System**
11. **FSRCE : Fostering Social Responsibility & Community Engagement**
12. **VEC : Value Education Courses**
13. **OJT : On Job Training**
14. **FP : Field Projects**
15. **CEP : Community Engagement and Service**
16. **CC : Co-Curricular Courses**
17. **RP : Research Project/Dissertation**
18. **SES : Shahu Extension Services**

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

(Autonomous)

Department of Humanities.

B.A. (Degree) Sanskrit.

Year & Level	Semester	Course Code	Course Title	Credits	No. of Hrs.	
I 4.5	I	101SAN1101 (DSC-I)	संस्कृत साहित्य व भाषा परिचय	04	60	
		101SAN1102 (DSC-II)	संस्कृत नाट्य परिचय	04	60	
		GE-I	From Basket	04	60	
		101SAN1501 (VSC-I)	संस्कृतातील योगशास्त्र.	02	30	
		(SEC-I)	From Basket	02	30	
		(AEC-I)	From Basket	02	30	
		(VEC-I)	Constitution of India	02	30	
		AIPC/OJT-I		02	60	
	Total Credits				22	
	II	101SAN2103 (DSC-III)	कथा व आख्यायिका	04	60	
		101SAN2104 (DSC-IV) IKS	प्राचीन भारतातील ज्ञान परंपरा.	04	60	
		GE-II	From Basket	04	60	
		101SAN2502 (VSC-II)	संस्कृतातील आयुर्वेद	02	30	
		(SEC-II)	From Basket	02	30	
		(AEC-II)	From Basket	02	30	
		(VEC-II)	FSRCE (CBPR)	02	30	
		AIPC/OJT-II		02	60	
	Total Credits				22	
Total Credits (Semester I & II)				44		

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

(Autonomous)

Faculty of Humanities and Social Sciences

Programme Outcomes (POs) for B.A. Degree Programme	
PO 1	
PO 2	
PO 3	
PO 4	
PO 5	
PO 6	
PO 7	

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

(Autonomous)

Programme Specific Outcomes (PSOs) for B.A. Sanskrit (Degree)	
PSO No.	Upon completion of this programme the students will be able to
PSO 1	संस्कृत भाषेतील विविध शाखेची सखोल माहिती होणे व त्याचा आधुनिक काळात उपयोग करणे.
PSO 2	संस्कृतातील दार्शनिक ग्रन्थ, परम्परा याचा परिचय होणे आणि त्यातील मानवीय जीवनात प्रयोग करणे.
PSO 3	प्राचीन ग्रंथाचे योग्य पद्धतीने संशोधन समजून नवीन सिद्धान्ताची मांडणी होते.
PSO 4	प्राचीन साहित्यनिर्मितीची प्रक्रिया समजून घेवून नूतन आनंददायी साहित्य निर्माण करणे.
PSO 5	संस्कृतातील विविध संशोधकांच्या ग्रन्थांचे अध्ययन करून समाजोपयोगी संशोधनास गती देणे.
PSO 6	आधुनिक काळात संस्कृत भाषेचे महत्त्व समजून घेणे.
PSO 7	संस्कृत व्याकरणाचा अभ्यास करून भाषविकासात गती मिळवणे.
PSO 8	संस्कृत ज्ञानाचा अध्ययन करून प्रेरणा समजून देणे.

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

(Autonomous)

Department of Sanskrit.

Course Type: DSC-I

Course Title: संस्कृत साहित्य व भाषा परिचय.

Course Code: 101SAN1101

Credits: 04

Max. Marks: 100

Lectures: 60 Hrs.

Learning Objectives:

- LO 1. संस्कृत भाषे मध्ये व्याकरणाचे काय महत्त्व आहे यांची माहिती मिळेल.
- LO 2. संस्कृत साहित्यातील कथासाहित्याविषयी सविस्तर ज्ञानार्जन होईल. कथाग्रन्थाच्या कर्त्या विषयी व त्याच्या अन्य साहित्याविषयी अभ्यास होईल.
- LO 3. संस्कृत साहित्यात कशा प्रकारे महाकाव्याचे निर्माण होते या विषयी सविस्तर माहिती होईल. विद्यार्थ्यांमध्ये काव्य निर्माण करण्याचे सामर्थ्य उत्पन्न होईल.
- LO 4. विद्यार्थी काव्य वाचण्यासाठी तथा लिहण्यासाठी योग्य बनेल.
- LO 5. संस्कृत ग्रंथातील व्याकरणाविषयी सविस्तर ज्ञानार्जन होईल. व्याकरणग्रंथाच्या कर्त्या विषयी व त्याच्या इतर ग्रन्थाविषयी अभ्यास होईल.
- LO 6. विद्यार्थी व्याकरणदृष्टिने शुद्धवाचन तथा शुद्धलेखन करण्यासाठी योग्य बनेल.

Course Outcomes:

After completion of course the student will be able to-

- CO 1. संस्कृत भाषे मध्ये व्याकरणाचे काय महत्त्व आहे यांची माहिती मिळाली.
- CO 2. संस्कृत साहित्यातील कथासाहित्याविषयी सविस्तर ज्ञानार्जन झाले. कथाग्रन्थाच्या कर्त्या विषयी व त्याच्या अन्य साहित्याविषयी अभ्यास झाला.
- CO 3. संस्कृत साहित्यात कशा प्रकारे महाकाव्याचे निर्माण होते या विषयी सविस्तर माहिती मिळाली.
- CO 4. विद्यार्थ्यांमध्ये काव्य निर्माण करण्याचे सामर्थ्य उत्पन्न झाले.
- CO 5. विद्यार्थी काव्य वाचण्यासाठी तथा लिहण्यासाठी पात्र झाले.
- CO 6. संस्कृत ग्रंथातील व्याकरणाविषयी सविस्तर ज्ञानार्जन झाले. व्याकरणग्रंथाच्या कर्त्या विषयी व त्याच्या इतर ग्रन्थाविषयी अभ्यास झाला.
- CO 7. विद्यार्थी व्याकरणदृष्टिने शुद्धवाचन तथा शुद्धलेखन करण्यासाठी योग्य झाला.

Unit No.	Title of Unit & Contents	Hrs.
I	धातुरूप परिचय	10
	01. गणपरिचय- (गण- १, ४, ६, १०) 02. पंचलकार परिचय- (लट्लकार, लड्लकार,) 03. लोट्लकार, विधिलिंगलकार, लृट्लकार. 04. धातुरूपाणि. (पठ्, लिख्, वद्)	
	Unit Outcomes: UO 1. विद्यार्थी धातुरूपाचा उपयोग करण्यास योग्य झाला. UO 2. व्याकरणातील मुख्य गणप्रक्रियाविषयी सविस्तर माहिती मिळाली.	

Unit No.	Title of Unit & Contents	Hrs.
II	शब्दरूप परिचय तथा सर्वनामपरिचय.	08
	1.स्वरान्तशब्दरूप परिचय- (अकारान्त पुल्लिंग, नपुंसकलिंग आकारान्त-स्त्रीलिंग) 2. व्यञ्जनान्तशब्दरूप परिचय-(व्यञ्जनान्त-सरित्, भगवत्) 3. इकारान्तशब्द- (इकारान्त पुल्लिंग, ईकारान्त-स्त्रीलिंग). 4. अस्मद् तथा युष्मद् सर्वनाम परिचय. 5. किम् सर्वनाम परिचय (तिन्हीं लिङ्गात्) 6. तत्, एतत् सर्वनामे. (तिन्हीं लिङ्गात्)	
	Unit Outcome: U01. व्याकरणातील मुख्य शब्दरूपाविषयी सविस्तर माहिती मिळाली. U02. विद्यार्थी शब्दरूपाचा उपयोग करण्यास योग्य झाला.	
III	विभक्ती परिचय.	20
	1. प्रथमा, द्वितीया परिचय. 2. तृतीया, चतुर्थी परिचय. 3. पञ्चमी, षष्ठी परिचय. 4. सप्तमी परिचय.	
	Unit Outcomes: U01. व्याकरणातील विभक्तीप्रयोगाविषयी सविस्तर माहिती मिळाली. U02. विद्यार्थी सरल संस्कृतवाक्य लिहण्यास योग्य झाला.	
IV	संस्कृत पंचमहाकाव्य सामान्य परिचय.	22
	1. रघुवंशम्. 2. किरातार्जुनीयम्. 3. शिशुपालवधम्. 4. नैषधीयचरितम्. 5. कुमारसम्भवम्.	
	Unit Outcomes: U01. संस्कृत साहित्यातील कथासाहित्याविषयी सविस्तर ज्ञानार्जन झाले. व कथाग्रन्थाच्या कर्त्या विषयी व त्याच्या अन्य साहित्याविषयी अभ्यास झाला. U02. संस्कृत साहित्यात कशा प्रकारे महाकाव्याचे निर्माण होते या विषयी सविस्तर माहिती मिळाली.	

Learning Resources:

1. शब्दधातुरूपावली, राजाराम शास्त्री नाटेकर, नवनीत प्रकाशन मुंबई, २०१०.
2. रूपचन्द्रिका, पं. रामचन्द्र झा, चौखंबा संस्कृत सीरीज वाराणसी.
3. संस्कृत साहित्य का इतिहास, डॉ. उमाशंकर शर्मा ऋषी, चौखंबा भारती अकादमी ३७/१०७ गोपाल मन्दिर लेन वाराणसी.
4. संस्कृत व्याकरण का इतिहास, आचार्य बलदेव उपाध्याय.
5. संस्कृत साहित्य का इतिहास, आचार्य बलदेव उपाध्याय.
6. व्याकरण शास्त्र का इतिहास, पं. युधिष्ठिर मीमांसक.
7. संस्कृत साहित्य में काव्य, महाकाव्य एवं उद्भव विकास- Dr. गट्टलाल पाटीदार.

<https://www.anantaajournal.com/archives/2018/vol4issue6/PartB/4-5-14-990.pdf>

8. रघुवंशम्-

https://www.jainfoundation.in/JAINLIBRARY/books/raghuvansh_mahakavya_032598_std.pdf

9. शिशुपालवधम्-

https://www.jainfoundation.in/JAINLIBRARY/books/Shishupal_vadha_Mahakavyam_009569_std.pdf

10. किरातार्जुनीयम्-

<https://www.anantaajournal.com/archives/2020/vol6issue3/PartB/6-5-127-923.pdf>

<https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.407836/page/n31/mode/2up>

<https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.485252/page/n17/mode/2up>

<https://archive.org/search?query=kiratarjuniyam>

११. शिशुपालवधम्- <https://archive.org/details/shishupal-vadham/page/n41/mode/2up>

१२. कुमारसम्भवम्- <https://archive.org/details/Kumarsambhav/page/n15/mode/2up>

13. संस्कृत पुस्तके

<https://archive.org/>

घटक ०१.

गणपरिचय- <https://www.sanskritm.in/2020/05/blog-post.html>

धातुरूपावलि:- <https://archive.org/details/Dhaturupavali/page/n65/mode/2up>

<https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.490172/page/n611/mode/2up>

घटक ०२.

शब्दरूप- <https://ncert.nic.in/textbook/pdf/jhva104.pdf>

शब्दरूपाणि-

<https://sanskritbharat.com/%E0%A4%B6%E0%A4%AC%E0%A5%8D%E0%A4%A6%E0%A4%B0%E0%A5%82%E0%A4%AA%E0%A4%BE%E0%A4%A3%E0%A4%BF/>

घटक ०३.

संस्कृत, शब्दरूप, धातुरूप, विभक्ती परिचय-

https://archive.org/details/vaibhavjagtap286_gmail_201809/page/n21/mode/2up

<https://archive.org/details/sugam-shabd-roopavali-sarvabhaum/page/n11/mode/2up>

<https://archive.org/details/sanskritsvadhyayavakyavyavaharairashtriyasanskritsansthan/page/n21/mode/2up>

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

(Autonomous)

Department of Sanskrit.

Course Type: DSC-II

Course Title: संस्कृत नाट्य परिचय.

Course Code: 101SAN1102

Credits: 04

Max. Marks: 100

Lectures: 60 Hrs.

Learning Objectives

- LO 1. संस्कृत साहित्यातील नाटकाविषयी सविस्तर ज्ञानार्जन होईल. नाटकाच्या कर्त्या विषयी व त्याच्या इतर साहित्याविषयी अभ्यास होईल.
- LO 2. संस्कृत साहित्यातील नाट्यसाहित्याविषयी सविस्तर ज्ञानार्जन होईल. नाट्यग्रन्थाच्या कर्त्या विषयी व त्याच्या अन्य साहित्याविषयी अभ्यास होईल.
- LO 3. संस्कृत साहित्यात कशा प्रकारे नाटकाचे निर्माण होते या विषयी सविस्तर माहिती होईल.
- LO 4. विद्यार्थ्यांमध्ये नाटक निर्माण करण्याचे सामर्थ्य उत्पन्न होईल.
- LO 5. विद्यार्थी नाटक वाचण्यासाठी तथा लिहण्यासाठी योग्य बनेल.

Course Outcomes

After completion of course the student will be able to-

- CO 1. संस्कृत साहित्यातील नाटकाविषयी सविस्तर ज्ञानार्जन झाले. नाटकाच्या कर्त्या विषयी व त्याच्या इतर साहित्याविषयी अभ्यास झाला.
- CO 2. संस्कृत साहित्यातील नाट्यसाहित्याविषयी सविस्तर ज्ञानार्जन झाले. नाट्यग्रन्थाच्या कर्त्या विषयी व त्याच्या अन्य साहित्याविषयी अभ्यास झाला.
- CO 3. संस्कृत साहित्यात कशा प्रकारे नाटकाचे निर्माण होते या विषयी सविस्तर माहिती मिळाली.
- CO 4. विद्यार्थ्यांमध्ये नाटक निर्माण करण्याचे सामर्थ्य उत्पन्न झाले.
- CO 5. विद्यार्थी नाटक वाचण्यासाठी तथा लिहण्यासाठी पात्र झाले.

Unit No.	Title of Unit & Contents	Hrs.
I	संस्कृत नाट्य परिचय	17
	01. अभिज्ञानशांकुन्तलम्. 02. उत्तररामचरितम्. 03. मुद्राराक्षसम्. 04. स्वप्नवासवदत्तम्. 05. मृच्छकटिकम्.	
II	संस्कृतनाटकाची लक्षणे व प्रकार.	10
	1. साहित्यदर्पणातील नाटक लक्षणे. 2. नाट्यशास्त्रातील नाटकविचार. 3. नाटकप्रयोजनम्.	

Unit No.	Title of Unit & Contents	Hrs.
	4. रूपकप्रकार (नाटकप्रकार). 5. रूपकांचे लक्षणे Unit Outcomes: UO 1. विद्यार्थी नाटकांच्या नियमाविषयी, लक्षणाविषयी, प्रकाराविषयी अवगत झाले. UO 2. विद्यार्थी नाटकांच्या नियमानुसार लेखनकार्य करण्यास पात्र झाले.	
III	स्थूल परिचय.	20
	1. अभिज्ञानशाकुन्तलम्. 2. चतुर्थाङ्गम्- अभिज्ञानशाकुन्तलम्. 3. स्वप्नवासवदत्तम्. 4. पञ्चमाङ्गम्- स्वप्नवासवदत्तम्. Unit Outcomes: UO 1. संस्कृतसाहित्यकार आचार्य कालिदासाविषयी व त्यांच्या लेखनकार्याविषयी सविस्तर माहिती मिळाली. UO 2. विद्यार्थ्यांना स्वप्नवासवदत्तविषयी ऐतिहासिक माहिती मिळाली.	
IV	सूक्ष्मवाचन	13
	1. कर्णभारम्. 2. कर्णपरिचय. 3. गुरु-शिष्यविचार. 4. भासपरिचय. Unit Outcome: UO 1. संस्कृतसाहित्यकार आचार्य भासाविषयी व त्यांच्या लेखनकार्याविषयी सविस्तर माहिती मिळाली. UO 2. विद्यार्थ्यांना महाभारतातील कर्णाविषयी ऐतिहासिक माहिती मिळाली.	

Learning Resources:

1. दशरूपकम्, धनंजयकृत डॉ. भोलाशंकर व्यास, चौखंबा विद्याभवन वाराणसी.
2. आभिज्ञानशाकुन्तलम्, महाकवी कालिदास, संपादक- श्रीदेवदत्त शास्त्री, चौखंबा विद्याभवन वाराणसी.
3. संस्कृत साहित्य का इतिहास, डॉ. उमाशंकर शर्मा ऋषी, चौखंबा भारती अकादमी ३७/१०७ गोपाल मन्दिर लेन वाराणसी.
4. कर्णभारम्, महाकवी भास, संपादक- पं. रामजी मिश्र, चौखंबा विद्याभवन वाराणसी.
5. संस्कृत साहित्य का इतिहास, आचार्य बलदेव उपाध्याय.
6. संस्कृत नाटक एवं उद्भव विकास-
<http://assets.vmou.ac.in/SA01.pdf>
7. नाटकपरिचय-
<https://egyankosh.ac.in/bitstream/123456789/94656/1/Unit-1.pdf>
8. नाटकलक्षण-

<https://www.youtube.com/watch?v=EX5vIFzD4fU>

9. नाटकप्रकार-

<https://www.youtube.com/watch?v=5ZZ1nH-j000>

10. अभिज्ञानशाकुन्तलम्

1. <http://www.socialresearchfoundation.com/upoadreserchpapers/3/22/1412270701031st%20rekha%20singh.pdf>

2. <https://www.anantaajournal.com/archives/2020/vol6issue1/PartD/6-1-31-152.pdf>

11. कर्णभारम्

<https://bharatdiscovery.org/india/%E0%A4%AD%E0%A4%BE%E0%A4%B8>

12. स्वप्नवासवदत्तम्-

https://archive.org/details/vdBi_svapna-vasavdattam-with-prabodhini-explanation-by-anant-ram-shastri-vetal-and-tr/page/n61/mode/2up

13. संस्कृत पुस्तके

<https://archive.org/>

14. घटक 1

दशरूपक-

<https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.402423/page/n79/mode/2up>

<https://archive.org/details/the-dasharupaka-of-dhananjaya-with-avaloka-of-dhanika-dr.-r.-s.-tripathi/page/n35/mode/2up>

साहित्यदर्पणम्-

<https://archive.org/details/sahitya-darpan/2015.326843.Sahitya-Darpan/page/n37/mode/2up>

<https://archive.org/details/wg574/page/n193/mode/2up>

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

(Autonomous)

Department of Sanskrit.

Course Type: VSC-I

Course Title: संस्कृतातील योगशास्त्र.

Course Code: 101SAN1501

Credits: 02

Max. Marks: 50

Lectures: 30 Hrs.

Learning Objectives:

- LO 1. योगदर्शानाविषयी सविस्तर ज्ञानार्जन होईल व पतंजलिविषयी व त्याच्या इतर साहित्याविषयी अभ्यास होईल.
- LO 2. योगासनचा आधुनिककाळात काय उपयोगिता आहे त्या विषयी अभ्यास होईल.
- LO 3. मानवीय जीवनात योगशास्त्राचे काय महत्त्व आहे हे कळेल व त्याचा निरोगी राहण्यास मदत होईल.
- LO 4. प्राणायामविषयी सविस्तर माहिती मिळेल व त्याचा व्यावहारिकक्षेत्रात उपयोग होईल.
- LO 5. आयुर्वेद, योग, हस्तलिखित शास्त्रांचे अध्ययन करून आधुनिक काळात रोजगार प्राप्त करतील.

Course Outcomes:

After completion of course the student will be able to-

- CO 1. योगदर्शानाविषयी सविस्तर ज्ञानार्जन झाले व पतंजलिविषयी व त्याच्या इतर साहित्याविषयी अभ्यास झाला.
- CO 2. योगासनचा आधुनिककाळात काय उपयोगिता आहे त्या विषयी अभ्यास झाला.
- CO 3. मानवीय जीवनात योगशास्त्राचे काय महत्त्व आहे हे कळले व त्याचा निरोगी राहण्यास मदत झाली.
- CO 5. प्राणायामविषयी सविस्तर माहिती मिळाली व त्याचा व्यावहारिकक्षेत्रात उपयोग झाला.
- CO 6. आयुर्वेद, योग, हस्तलिखित शास्त्रांचे अध्ययन करून आधुनिक काळात रोजगार प्राप्त केले.

Unit No.	Title of Unit & Contents	Hrs.
I	योगशास्त्र	09
	1. योगशास्त्र परिचय. 2. आसन व प्राणायाम. 3. योगाची आधुनिककाळातील महत्त्व. 4. योगशास्त्राचा प्रभव.	
	Unit Outcomes: UO 1. योगशास्त्राचा आधुनिक काळात काय गरज आहे ते कळले. UO 2. योगशास्त्राचा अभ्यास करून रोजगार प्राप्त करण्यास सन्धी आहे याची माहिती झाली.	

II	निवडक योगासने व प्राणायाम.	07
	01. आसनाचे स्वरूप व प्रक्रिया. 02. आसनाचे लाभ. 03. शिरसासन, ताडासन, वृक्षासन, चक्रासन इत्यादी. Unit Outcomes: UO 1. आसनाविषयी सविस्तर माहिती मिळाली व त्याचा व्यवहारिक जीवनात प्रयोग झाला. UO 2. आसनप्रक्रिया कशी करावी याचा सखोल अभ्यास झाला.	
III	अष्टांगयोग.	08
	01. यम-नियम-आसन. 02. प्राणायाम, प्रत्याहार, धारणा. 03. ध्यान समाधि. Unit Outcomes: UO 1. अष्टांगयोगाचा आधुनिक काळात काय गरज आहे ते कळले. UO 2. योगशास्त्राचा अभ्यास करून रोजगार प्राप्त करण्यास सन्धी आहे याची माहिती झाली.	
IV	षट्क्रिया पद्धती व लाभ.	06
	1. जलनेति. 2. सूत्रनेति. 3. नवली, धौती, कपालभाती इत्यादी. Unit Outcomes: UO 1. षट्क्रिया पद्धतीच्या व त्याच्या स्वरूपाचा अभ्यास झाला. UO 2. षट्क्रिया करून शारीरिक स्वास्थ्य उत्तम ठेवू शकतो याची माहिती झाली.	

Learning Resources:

1. अष्टांग योग (क्रियात्मक विवेचन- वैज्ञानिक विवेचन एवं चिकित्सा), स्वामी देवव्रत.
2. पातञ्जलयोगदर्शनम्, हिन्दी व्याख्या सहित- सुरेशचन्द्र श्रीवास्तव, चौखंबा संस्कृत प्रकाशन .
3. संस्कृत साहित्य का इतिहास, डॉ. उमाशंकर शर्मा ऋषी, चौखंबा भारती अकादमी ३७/१०७ गोपाल मन्दिर लेन वाराणसी.
4. पातञ्जलयोगदर्शनम्, स्वामी सत्यपति परिव्राजक, दर्शनमहाविद्यालय रोजड सामरकाठा, गुजरात.
5. संस्कृत साहित्य का इतिहास, आचार्य बलदेव उपाध्याय.
6. योग एवं यौगिक चिकित्सा, Dr. रामहर्ष सिंह.
7. यौगिक षट्कर्म, Dr. अयोध्याप्रसाद अचल.
8. योगसिद्धान्त एवं साधना, Dr.हरिकृष्ण शास्त्री दातार.
9. पातंजल योगदर्शनम्, Dr. रमाशंकर त्रिपाठी, चौखंबा संस्कृत सीरीज वाराणसी.
10. प्राणायाम के असाधारण प्रयोग, चमनलाल गौतम, चौखंबा संस्कृत सीरीज वाराणसी.
11. संस्कृत पुस्तके

<https://archive.org/>

12. पातंजल योगदर्शन-

<https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.483430/page/n19/mode/2up>

13. योगदर्शन परिचय-

<https://archive.org/details/vyas-bhashya-yogdarshan-all/page/n25/mode/2up>

https://archive.org/details/Yogdarshan_201801/page/n11/mode/2up

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

(Autonomous)

UG First Year

Basket I: Generic/Open Elective (GE/OE)

(GEs offered to the Humanities and Social Sciences students in Sem.-I)

Sr. No.	BoS Proposing GE/OE	Code	Course Title	Credits	Hrs.
1	Biotechnology	101BIO1401	Nutrition, Health and Hygiene	04	60
2	Chemistry	101CHE1401	Medicines for Daily Life	04	60
3	Commerce	101MAE1401	Fundamentals of Statistics	04	60
4	Commerce	101BAI1401	Personal Financial Management	04	60
5	Information Technology	101COM1401	MS-Office	04	60
6	Microbiology	101MIB1401	Microbiology in Everyday life	04	60
7	Music	101MUS1401	Indian Vocal Classical & Light Music	04	60
8	NCC Studies	101NCC1401	Introduction to NCC	04	60
9	Physics	101PHY1401	Energy Sources	04	60
10	Sports	101SPO1401	Counseling and Psychotherapy	04	60

Note: Student can choose any one GE from the basket.

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

(Autonomous)

UG First Year

Basket II: Skill Enhancement Courses (SEC)

(SEC offered to the Humanities and Social Sciences students in Sem.-I)

Sr. No.	BoS Proposing SEC	Code	Course Title	Credits	Hrs.
1	Biotechnology	101BIO1601	Food Processing Technology	02	30-45
2	Commerce	101AAF1601	Financial Literacy	02	30
3	English	101ENG1601	Proof Reading and Editing	02	30
4	English	101ENG1602	Communication Skills	02	30
5	Geography	101GEO1601	Tourism & Travel Management	02	30-45
6	Information Technology	101COA1601	PC Assemble and Installation	02	30-45
7	Marathi	101MAR1601	कथा/पटकथा लेखन	02	30
8	NCC Studies	101NCC1601	Leadership and Personality Development	02	30
9	Zoology	101ZOO1601	Bee Keeping	02	30-45

Note: Student can choose any one SEC from the basket.

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

(Autonomous)

UG First Year

Basket III: Ability Enhancement Courses (AEC)

(AEC offered to the Humanities and Social Sciences students in Sem.-I)

Sr. No.	BoS Proposing AEC	Code	Course Title	Credits	Hrs.
1	Marathi	101MAR7101	भाषिक कौशल्य भाग - १	02	30
2	Hindi	101HIN7101	हिंदी भाषा शिक्षण भाग - १	02	30
3	Sanskrit	101SAN7101	व्यावहारीक व्याकरण व नितिसुभाषिते	02	30
4	Pali	101PAL7101	उपयोजित व्याकरण	02	30

Note: Student can choose any one AEC from the basket.

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

(Autonomous)

UG First Year

Extra Credit Activities

Sr. No.	Course Title	Course Code	Credits	Hours T/P
1	MOOCs		Min. of 02 credits	Min. of 30 Hrs.
2	Certificate Courses		Min. of 02 credits	Min. of 30 Hrs.
3	IIT Spoken English Courses		Min. of 02 credits	Min. of 30 Hrs.

Guidelines:

Extra -academic activities

1. All extra credits claimed under this heading will require sufficient academic input/ contribution from the students concerned.
2. Maximum 04 extra credits in each academic year will be allotted.
3. These extra academic activity credits will not be considered for calculation of SGPA/CGPA but will be indicated on the grade card.

Additional Credits for Online Courses:

1. Courses only from SWAYAM and NPTEL platform are eligible for claiming credits.
2. Students should get the consent from the concerned subject Teacher/Mentor/Vice Principal and Principal prior to starting of the course.
3. Students who complete such online courses for additional credits will be examined/verified by the concerned mentor/internal faculty member before awarding credits.
4. Credit allotted to the course by SWAYAM and NPTEL platform will be considered as it is.

Additional Credits for Other Academic Activities:

1. One credit for presentation and publication of paper in International/National/State level seminars/workshops.
2. One credit for measurable research work undertaken and field trips amounting to 30 hours of recorded work.
3. One credit for creating models in sponsored exhibitions/other exhibits, which are approved by the concerned department.
4. One credit for any voluntary social service/Nation building exercise which is in collaboration with the outreach center, equivalent to 30 hours
5. All these credits must be approved by the College Committee.

Additional Credits for Certificate Courses:

1. Students can get additional credits (number of credits will depend on the course duration) from certificate courses offered by the college.
2. The student must successfully complete the course. These credits must be approved by the Course Coordinators.
3. Students who undertake summer projects/ internships/ training in institutions of repute through a national selection process, will get 2 credits for each such activity. This must be done under the supervision of the concerned faculty/mentor.

Note:

1. The respective documents should be submitted within 10 days after completion of Semester End Examination.
2. No credits can be granted for organizing or for serving as office bearers/ volunteers for Inter-Class / Associations / Sports / Social Service activities.
3. The office bearers and volunteers may be given a letter of appreciation by the respective staff coordinators. Besides, no credits can be claimed for any services/activities conducted or attended within the college.
4. All claims for the credits by the students should be made and approved by the mentor in the same academic year of completing the activity.
5. Any grievances of denial/rejection of credits should be addressed to Additional Credits Coordinator in the same academic year.
6. Students having a shortage of additional credits at the end of the third year can meet the Additional Credits Coordinator, who will provide the right advice on the activities that can help them earn credits required for graduation.

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

(Autonomous)

Examination Framework

Theory:

40% Continuous Assessment Tests (CATs) and 60% Semester End Examination (SEE)

Practical:

50% Continuous Assessment Tests (CATs) and 50% Semester End Examination (SEE)

Course	Marks	CAT & Mid Term Theory				CAT Practical		Best Scored CAT & Mid Term	SEE	Total
		3				4				
1	2	Att.	CAT I	Mid Term	CAT II	Att.	CAT	5	6	5 + 6
DSC/DSE/GE/OE/Minor	100	10	10	20	10	-	-	40	60	100
DSC	75	05	10	15	10	-	-	30	45	75
Lab Course/AIPC/OJT/FP	50	-	-	-	-	05	20	-	25	50
VSC/SEC/AEC/VEC/CC	50	05	05	10	05	-	-	20	30	50

Note:

1. All Internal Exams are compulsory
2. Out of 02 CATs, best score will be considered
3. Mid Term Exam will be conducted by the Exam Section
4. Mid Term Exam is of Objective nature (MCQ)
5. Semester End Exam is of descriptive in nature (Long & Short Answer)
6. CAT Practical (20 Marks): Lab Journal (Record Book) 10 Marks, Overall Performance 10 Marks.